

Сінтаксіс і пунктуацыя

Частка 2

1. Адзначце сказы, у якіх прапушчаны знак (знакі) прыпынку:
 - 1) Калі малодшы брацік клаўся спаць, Арцём для яго быў замест казачніка.
 - 2) Не выбіраючы ні сцежак, ні дарог ідзе па лесе лістапад.
 - 3) Радаваўся ў першы дзень жніва старшыня: пакалыхваючыся выходзілі адзін за адным з машыннага двара новенькія камбайны.
 - 4) Францыск Скарына яшчэ ў Кракаве адным з тагачасных цэнтраў кнігадрукавання загарэўся ідэяй паставіць геніяльнае вынаходніцтва Гутэнберга на службу свайму народу.
 - 5) У комін пакінутага людзьмі дома моцна свішча, нібы заве гаспадароў, вецер.
2. Адзначце сказы, у якіх прапушчаны знак (знакі) прыпынку:
 - 1) Дбаючы разам з векам аб касмічным цудзе памятай, што чалавекам ніхто за цябе не будзе.
 - 2) Некалі праца хатніка загадчыка хаты-чытальні лічылася адной з самых цікавых.
 - 3) На сваім агародзе я сам працую замест агранома.
 - 4) Маланка раскалола ліпу амаль папалам, падаючы глуха стагнала няшчаснае дрэва.
 - 5) Немагчыма адвесці вачэй ад расшытай аранжавымі ягадамі шыпшыны.
3. Адзначце сказы, у якіх прапушчаны знак (знакі) прыпынку:
 - 1) Падмогі не чакаючы адвеку сама сябе абараняе ісціна.
 - 2) Я маю двух цудоўных братоў, а лепшая сяброўка заўсёды мне была і будзе замест сястры.
 - 3) Цвітуць пралескі на прыгрэвах, палюбаваўшыся мы рваць не станем іх.
 - 4) Спрадвеку шануе мой народ здабыты ў працы плённай хлеб.
 - 5) Лось горды лясны асілак раз на год скідае свае магутныя рогі.
4. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць знак прыпынку:
 - 1) Нягледзячы на абложныя хмары__ чаканага дажджу так і не было.
 - 2) Прытуліўшыся да акна__ дрэмле маладая рабінка.
 - 3) З клёна лісты ападалі__ вальсуючы.
 - 4) Запрашае да сябе ў госці ў любую парў года Белавежская пушча__ музей беларускай прыроды.
 - 5) Акаймаваны кругам__ месяц з-за кудзелістых аблокаў пазіраў.
5. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць знак прыпынку:
 - 1) Ноччу завіруха гула__ не змаўкаючы.
 - 2) На нашым шляху паўсюдна рос дзікі шыпшыннік__ гаючая краса тайгі.
 - 3) Імхом усланы__ бор бубніў сваю лясную песню.
 - 4) Нягледзячы на блізкую зіму__ лес яшчэ быў напоўнены грыбным водарам.
 - 5) Зазіраючы ў азёры__ зіхацяць, пераліваюцца палескія зоры.
6. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропуску) трэба паставіць коскі (коску):
 - 1) Вядомы грамадскі дзеяч і пісьменнік__ Уладзімір Дубоўка__ нарадзіўся на Віцебшчыне.
 - 2) Полем, лесам, пералескамі па зямлі__ вясной абуджанай__ красавік ідзе з пралескамі па праталінах і лужынах.
 - 3) Апрача агульнаўжывальных сінонімаў__ Міхась Лынькоў з поспехам выкарыстоўваў у сваіх творах індывідуальна-аўтарскія.
 - 4) Не будзе чым пахваліцца восенню, калі вясной сядзець__ склаўшы рукі.
 - 5) Вы не бачылі часамі, як__ напіўшыся з крыніц__ вырастаюць за лясамі горы спелых навалыніц.
7. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропуску) трэба паставіць коскі (коску):
 - 1) Малой радзімай выдатнага беларускага пісьменніка__ Уладзіміра Караткевіча__ з'яўляецца Орша.
 - 2) Слухалі вучні легенду пра ўзнікненне горада Магілёва__ затаіўшы дыханне.
 - 3) Са сваіх хадоў-лабірынтаў вылезлі__ адчуўшы цяпло__ лясныя мурашы.
 - 4) Апрача паясоў__ слуцкія ткачы выраблялі габелены, дываны, тканіну для царкоўнай службы.
 - 5) Начное неба__ ўсыпанае зорамі__ нагадвала вышыты срэбрам дыван.

- 8.** Адзначце сказы, у якіх на месцы **ўсіх** пропускау трэба паставіць коскі:
- 1) Касой__ адбітай дзедам__ касіць было адно задавальненне.
 - 2) Усе дрэвы__ акрамя елак і сосен__ апранулі__ пашытае для іх восенню-швачкай__ убранные.
 - 3) Падскочыўшы з разбегу два-тры разы__ ўзняваюцца птахі ў паветра__ паступова набіраючы вышыню.
 - 4) Ubачыўшы пчолак над малінавымі кветкамі__ ўцякаў Анатоль з саду__ як жару ўхапіўшы.
 - 5) Ефрасіння Полацкая__ ці Прадслава__ стала першай з нашых жанчын, якую прылічылі да святых.
- 9.** Адзначце сказы, у якіх на месцы **ўсіх** пропускау трэба паставіць коскі:
- 1) Угледзеўшы ў пачатку вуліцы маму__ бегла Вера насустрач ёй__ ног пад сабой не чуючы.
 - 2) Акрамя яблынь, вішань, груш, сліў__ у нашым садзе раслі__ пасаджаныя нядаўна__ абрыкосы.
 - 3) Мне ў дзяцінстве заўсёды было шкада, калі з дзьмухаўцоў__ ці адуванчыкаў__ зляталі іх белыя парашуцікі.
 - 4) Збочыўшы з дарогі__ я пайшоў палявой сцежкай__ на поўныя грудзі ўдыхаючы свежае паветра.
 - 5) Елачкі__ засыпанія снегам__ стаялі ў ціхім задуменні.
- 10.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць коску (коскі):
- 1) Каб подых вясновы адчуць, стаю я на ганку__ стаіўшы дыханне.
 - 2) Апранутая ў чорную світку__ ўважліва сачыла за мітуслівымі вераб'ямі варона.
 - 3) Звязваючы з яварам свае спадзяванні на лепшы лёс__ нашы продкі выконвалі побач з ім найважнейшыя каляндарныя і сямейныя абрады.
 - 4) Сухацвет__ ці бяссмертнік__ усё лета жаўцее на адкрытых пясчаных мясцінах.
 - 5) Найбольшую славу прыватнай друкарні Марціна Кухты прынёс__ выдадзены ў 1913 годзе__ зборнік Максіма Багдановіча «Вянок».
- 11.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць коску (коскі):
- 1) Пасаджаны некалі ўсёй вёскай__ зацвіў сёлета рабінавы гай.
 - 2) Каб восенню добры ўраджай атрымаць, нельга вясной__ спусціўшы рукавы__ працаваць.
 - 3) Закончыўшы вясновы рамонт сваіх гнёздаў__ клякочуць задаволена буслы.
 - 4) Сніць лес зімою завірушнай__ поўныя ягад__ паляны, россып кветак, пералівы птушыных галасоў.
 - 5) У Беларусі сустракаецца 8 відаў зверабою__ ці святаянніку.
- 12.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:
- 1) Адзін за адным ланцужкі жураўлёў у небе плылі__ не спыняючыся.
 - 2) Паданні, легенды, казкі, якія расказвае нам тата, мы заўжды слухаем__ затаіўшы дыханне.
 - 3) Даверыўшыся прафесійнай памяці паляўнічага__ Мікола Гусоўскі ўзяўся за напісанне славутай паэмы «Песня пра зубра».
 - 4) У двух акафістах__ напісаных у форме акраверша__ Францыск Скарына зашыфраваў сваё аўтарства.
 - 5) Талісманам сусветнага хакейнага форуму стаў зубр__ адзін з сімвалаў Беларусі.
- 13.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:
- 1) Першыя ягады заўсёды ясі__ смакуючы.
 - 2) Зноў па зямлі__ захутанай у лёгкі дым__ вясна ступае крокам маладым.
 - 3) Плыве па рацэ__ ззяючы ў залацістых промнях__ чорны, як вугаль, вугор.
 - 4) Бацькі мае заўсёды працавалі, ніколі не сядзелі__ склаўшы рукі.
 - 5) Беларускі паэт Змітрок Марозаў вядомы нам як аўтар унікальнай у сусветнай літаратуры формы__ вянка вянкаў санетаў.
- 14.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць коску (коскі):
- 1) Гром__ у бубны гулкія ўдарыўшы__ цішыню густую пакрышыў.
 - 2) На сваім агародзе я сам працую__ замест агранома.
 - 3) Атуленыя садамі і прысадамі__ ўяўляецца мне мая вёсачка зялёным востравам.
 - 4) Вярушная пейзажная лірыкі Максіма Багдановіча сталі яго вершы__ поўныя паэтызацыі велічнага яднання чалавека з «чароўным царствам» прыроды.
 - 5) Шызы вечар на зямлю сышоў – загадкавыя цені ўздоўж шашы пабеглі__ не спыняючыся.

- 15.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць коску:
- 1) Спраўляючы баль свой апошні__ снегам сыпле зіма.
 - 2) Перакладзеныя на многія мовы свету__ друкуюцца сёння з поспехам вершы Максіма Багдановіча.
 - 3) У сваёй гаспадарцы я сам__ замест сталаляра.
 - 4) Прыемна пахне чаромхай у вячэрнім паветры__ вільготным ад блізкай ракі.
 - 5) З людзьмі дабром дзялюся__ не скупячыся.
- 16.** Адзначце сказы, у якіх на месцы ўсіх пропускау трэба паставіць знакі прыпынку:
- 1) «Пятро__ сын мой__ зараз працуе__ не пакладаючы рук__ на будаўніцтве», – хвалілася суседка.
 - 2) Падбздэраны цёплым сонейкам__ высвітвае__ ўдала прымасціўшыся на елачцы__ дрозд свае песні.
 - 3) Накупаўшыся__ я прылёт на шэзлонг__ ужо прыемна цёплы__ і заснуў.
 - 4) Акрамя куфра__ захаваліся ў бабкі Мані__ па мянушцы Шляхцяначка__ кросны.
 - 5) Абмеркаваўшы некалькі кандыдатур__ хлопцы прызначылі Васіля__ замест варатара.
- 17.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:
- 1) Ідучы праз сады__ мы шкадуем заўжды, што на год вясна толькі адна ў нас.
 - 2) Я многія песні свае прысвячаю маёй Беларусі__ любімаму краю.
 - 3) Заснаваная ў Вільні Францыскам Скарынам__ друкарня стала першай ва Усходняй Еўропе.
 - 4) Трыпутнік__ ці інакш падарожнік__ не рэкамендуець збіраць каля самай дарогі.
 - 5) Кастрычнік залацінкі дрэвам дарыў__ не скупячыся.
- 18.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць коску (коскі):
- 1) Тата__ не міргнуўшы вокам__ аб'явіў, што ён можа перадаць пісьмо Дзеду Марозу.
 - 2) Розуму__ гуляючы__ не прыдбаеш.
 - 3) Сінія званочкі__ абнадзееныя цеплынёй__ далікатна, чароўна зазванілі.
 - 4) Вядомаму беларускаму пісьменніку__ Уладзіміру Караткевічу лёсам было наканавана стаць заснавальнікам нацыянальнага гістарычнага рамана.
 - 5) Жывучы ў Маскве__ Сімяон Полацкі выкладаў латынь, граматыку, паэтыку, рыторыку, быў настаўнікам царскіх дзяцей ды ініцыятарам заснавання Эліна-грэчаскай акадэміі.
- 19.** Адзначце сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:
- 1) Акружаная лесам, дрэмле вёсачка ў тумане.
 - 2) Паабяцаўшы і заўтра спякоту, за бор закацілася сонца.
 - 3) Вавёркі акрамя арэхаў, стараюцца назапасіць на зіму шмат жалудоў і грыбоў.
 - 4) Я многія песні свае прысвячаю маёй Беларусі – любімаму краю.
 - 5) Калядныя сняжынкi на зямлю ляцяць, вальсуючы.
- 20.** Адзначце сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:
- 1) Чатырохрадкоўе, або катрэн, з'яўляецца найбольш пашыранай у сусветнай паэзіі штрафой.
 - 2) Кандрат Крапіва, выбраўшы сабе псеўданім адразу ж вызначыў свае адносіны да мастацкай творчасці.
 - 3) Зіхаціць на сонцы чароўная Нарач – люстра светлае краю майго.
 - 4) Абсыпаны золатам шаптаўся аб нечым з бярозаю клён.
 - 5) Акрамя шпакоў, чарэшню любяць дразды.
- 21.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропускау трэба паставіць коскі:
- 1) Баравік__ бывае__ так схаваецца, што ўсё лісце пераграбеш, але так і не знойдзеш яго.
 - 2) Цокай__ дожджык яравы__ па сцяжынах баравых.
 - 3) Кожны__ на маю думку__ павінен беражліва ставіцца да прыроды.
 - 4) Усім__ вядома__ яшчэ змалку, што адклад не ідзе на лад.
 - 5) Такі спакой, такая ў свеце ціша, што__ нават__ за сем вёрст чутно, як павучок калысачку калыша.
- 22.** Адзначце сказы, у якіх на месцы пропускау трэба паставіць коскі:
- 1) Сёння__ нават__ стрэхі хат пакрыў пух тапаліны.
 - 2) Заспявайце хутчэй__ мілыя птушачкі__ вясне вітальную песню.
 - 3) Заплаканаю__ здаецца__ ружа з кроплямі буйной расы на пялёстках.
 - 4) Ураджай бульбы ў гэтым годзе__ на маё здзіўленне__ быў добры.
 - 5) Лета__ вядома__ год корміць.

23. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропускау трэба паставіць коскі:

- 1) Далёкі агеньчык у цемры начной__ здаецца__ яркай маленькай кропачкай.
- 2) Апетыт__ кажуць__ прыходзіць у час яды.
- 3) З лугоў і ніў__ дожджык серабрысты__ не ўцякай.
- 4) Духоўная энергія папярэдніх пакаленняў__ на наша шчасце__ не знікае, а перадаецца нашчадкам.
- 5) Матчыну калыханку не забываю__ нават__ у сталым узросце.

24. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) Наш край__ вядома__ на песні багаты.
- 2) Пугач даволі лёгка прывыкае да людзей, ён__ нават__ мае да нас прыхільнасць.
- 3) З якой планеты прыходзіць сон, што__ бывае__ прарочым, яшчэ ніхто не разгадаў.
- 4) Бабулі, дзядулі, мы помнім пра вас__ нашы дарагія.
- 5) Дзеці на лясной паляне слаўна пагулялі, а__ галоўнае, суніц пасмакавалі.

25. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропускау трэба паставіць коскі:

- 1) Разбітага__ на вялікі жалё__ не склеіш.
- 2) З бульбы__ і праўда__ можна прыгатаваць не менш за 250 страў.
- 3) Кракадзіл сваім крыкам можа напалохаць__ нават__ бывалага паляўнічага.
- 4) Чалавек праводзіць у сне__ амаль__ трэць свайго жыцця.
- 5) Белазорыя кветчкі бабінага лета__ відаць__ здалёк.

26. Адзначце сказы, у якіх ёсць пабочнае слова ці пабочны сказ (улічыце, што знакамі прыпынку пабочныя канструкцыі не выдзелены):

- 1) Трэба думаю дараваць адзін аднаму дробныя памылкі, каб яны не перараслі ў вялікія, недаравальныя.
- 2) У свеце наўрад ці можна знайсці паясы, прыгажэйшыя за слуцкія.
- 3) На дварэ і праўда пахаладала.
- 4) Не народзіцца кажуць людзі мудрае слова, калі не нарадзіўся мудрэц.
- 5) Гусі крочылі гуськом, амаль след у след за гусаком.

27. Адзначце сказы, у якіх ёсць пабочнае слова ці пабочны сказ (улічыце, што знакамі прыпынку пабочныя канструкцыі не выдзелены):

- 1) Ядро грэцкага арэха па сваёй пажыўнасці па-мойму перавышае хлеб аж у тры разы.
- 2) Нанайчы кажуць навукоўцы могуць распазнаць да 100 адценняў колеру снегу.
- 3) Пад ляжачы камень наўрад ці пацячэ вада.
- 4) Лясы ў Беларусі займаюць амаль трэць тэрыторыі.
- 5) Адна і тая ж кніга ў розныя перыяды жыцця і праўда ўспрымаецца па-іншаму.

28. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропускау трэба паставіць коскі:

- 1) Вуснамі дзіцяці__ кажуць__ гаворыць ісціна.
- 2) Ружа з кроплямі буйной расы на пялёстках__ здаецца__ заплаканай.
- 3) Настаў такі час, калі антонаўкамі пахнуць__ нават__ зоры па начах.
- 4) Нягледзячы на пахмурнасць, дажджу__ аднак__ пакуль няма.
- 5) Гаворачы пра культуру паводзін, нельга__ на мой погляд__ абысці ўвагай такую важную якасць чалавечага характару, як пачуццё такту.

29. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропускау трэба паставіць коскі:

- 1) Запас__ гавораць__ бяды не чыніць.
- 2) Бабёр плыў так асцярожна, што на вадзе__ нават__ не заставалася следу.
- 3) Нягледзячы на з'яўленне яшчэ да нашага летазлічэння шоўку ў Індыі, радзімай яго__ аднак__ лічыцца Кітай.
- 4) Калі тварог загарнуць у марлю, змочаную салёнай вадой, то ён__ па маіх назіраннях__ надоўга захаваецца свежым.
- 5) Сцяною__ здавалася__ густая збажына.

30. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) Бярозавыя лясы__ вядома__ самыя маладыя: іх сярэдні ўзрост – 35–40 гадоў.
- 2) У рабоце, у клопатах ніхто__ амаль__ не заўважае, як лета мінае, пераходзіць у восень.
- 3) Кожны__ на маю думку__ сам каваль свайго лёсу.
- 4) Нота «ля» належыць салаўю, аднак__ нота «сі» належыць жаўруку – самародку-спеваку.
- 5) Найбольш важным__ кажуць людзі__ з'яўляецца тое, хто ты ёсць, а не тое, за каго цябе прымаюць.

31. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) Бабры здольныя праплысці пад вадой__ амаль__ 800 метраў.
- 2) Добры сняжок__ між іншым__ ураджай зберагае.
- 3) Сумленны чалавек__ кажуць у народзе__ спакойна спаць кладзецца.
- 4) Будаўніцтва новай хаты__ дарэчы__ нашы продкі распачыналі ў аўторак або ў чацвер.
- 5) Герань – пакаёвая расліна, аднак__ яна можа расці і ў садзе.

32. Адзначце сказы, у якіх ёсць пабочныя ці ўстаўныя канструкцыі (улічыце, што пабочныя і ўстаўныя канструкцыі знакамі прыпынку не выдзелены):

- 1) Шмат маладых у Маладзечне, вакол Барысава – бары, і слаўна безумоўна ў Слаўгарадзе вечным, і людзі мірныя ў Міры.
- 2) У калядную ноч нават сняжынкі кружацца-вальсуюць.
- 3) Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч слова «дунін» вучоныя перакладаюць як «датчанін» лічыцца першым класікам беларускай літаратуры XIX стагоддзя.
- 4) Дзіўна аднак у лютым хадзіць па зялёнай траве.
- 5) Вёска Мікалаеўшчына вядомая амаль з пачатку XVII стагоддзя.

33. Адзначце сказы, у якіх ёсць пабочныя ці ўстаўныя канструкцыі (улічыце, што пабочныя і ўстаўныя канструкцыі знакамі прыпынку не выдзелены):

- 1) Яўгенія Янішчыц за паэтычны зборнік «Пара любові і жалю» ён выйшаў у 1983 годзе ўзнагароджана Дзяржаўнай прэміяй БССР імя Янкі Купалы.
- 2) Добры клёў рыбы кажуць супадае з цвіценнем чаромхі.
- 3) Жыццё ў акіяне існуе нават на максімальных глыбінях.
- 4) Больш-менш вялікія камянёў на Палессі амаль не знойдзеш.
- 5) Цёплыя ночы ў красавіку часта аднак заканчваюцца замаразкамі.

34. Адзначце сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:

- 1) Страчанай хвіліны не можа вярнуць, нават, сама вечнасць.
- 2) Літаратурны лёс паэмы «Тарас на Парнасе», можна сказаць, з самага пачатку трыумфальны.
- 3) Не хлебам адзіным жыве аднак чалавек.
- 4) Рэкі нашы, і праўда, слаўныя.
- 5) Заснежаны лес, амаль, зліваўся з зімовым небам.

35. Адзначце сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:

- 1) Паэзія перыяду Вялікай Айчыннай вайны не ўяўляецца, трэба сказаць, без твораў Пімена Панчанкі.
- 2) Шчасця, нават, за вялікія грошы не купіш.
- 3) Вучыцца, і праўда, ніколі не позна.
- 4) У чужой старонцы аднак не так свеціць і сонца.
- 5) Багацейшага за прыроду, амаль, нічога няма.

36. Адзначце сказы, у якіх ёсць пабочнае слова ці пабочны сказ (улічыце, што знакамі прыпынку пабочныя канструкцыі не выдзелены):

- 1) Адклад я ў гэтым нядаўна пераканаўся не ідзе на лад.
- 2) Шчырая ўсмешка і пяшчотны позірк па-мойму вялікую сілу маюць.
- 3) Пры дарозе мусіць не спаць бяроза.
- 4) Я расчыняю ў ноч сваё акно: такі спакой, такая ў свеце ціша, што нават за вярсту чутно, як павучок калысачку калыша.
- 5) Шчаслівыя вядома за часам не сочаць.

37. Адзначце сказы, у якіх ёсць пабочныя канструкцыі (улічыце, што знакамі прыпынку пабочныя канструкцыі не выдзелены):

- 1) Пяшчоты, ласкі, дабрыні думаю многа не бывае.
- 2) Чужым захапляйся, аднак свайго не цурайся.
- 3) Б'ецца сэрца нават у птушкі-маці, калі першы вылет у яе птушанят.
- 4) Капейка вядома рубель беражэ.
- 5) Пра лекавыя ўласцівасці праполісу так называюць пчаліны клей многа напісана ў навуковай літаратуры.

38. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропуску) трэба паставіць коскі:

- 1) Адночы Чарлі Чаплін жартам прыняў удзел у конкурсе двайнікоў Чарлі Чапліна і заняў__ паводле звестак__ трэцяе месца.
- 2) Афарбоўка фарэлі__ вядома__ няўстойлівая, бо залежыць ад колеру дна і ступені празрыстасці вады ў вадаёме.
- 3) Якое слова ты скажаш, такое__ не будзем спрачацца з Гамерам!__ у адказ і пачуеш.
- 4) Без навукі__ нават__ лапця не спляцеш.
- 5) Адуванчыкі__ і праўда__ надвечоркам кладуцца спаць, сціснуўшыся ў тугія пупышкі.

39. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропуску) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) За гэту дзівосную дарогу да бацькоў__ ах, праз які незвычайны бярозавы лясок бяжыць яна!__ для мяне няма нічога лепшага.
- 2) Белым налівам, рознай гароднінай, а__ галоўнае, хлебам штогод пахне жнівень у нас.
- 3) Мова__ вядома__ душа народа.
- 4) Сцежкі слядоў галубіных на снезе нагадваюць__ па-мойму__ вышыванку.
- 5) У вобразе Алеся Загорскага Уладзімір Караткевіч увасобіў__ трэба сказаць__ сваю мару пра гарманічнага чалавека.

40. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропуску) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) Без навукі__ нават__ і лапця не спляцеш.
- 2) Новых сяброў нажывай, аднак__ старых не забывай.
- 3) І восенню__ бывае__ лета.
- 4) У старажытным тэатры адным з дзейных спосабаў выражэння аўтарскай пазіцыі на сцэне быў__ вядома__ хор.
- 5) Лепшым спадарожнікам__ на маю думку__ з'яўляецца кніга.

41. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:

- 1) Над сажалкай сінняй начаваў месяц і свяцілі зоркі ярка.
- 2) Рамонкаў сярод палявых кветак было няшмат затое менавіта яны, падобныя да сонейка, змянілі мой мінорны настрой.
- 3) Зірну на апошні бярозавы лісток і сэрца ціха зашчыміць.
- 4) У Еўропу бульба трапіла ў шаснаццатым стагоддзі і доўгі час яна была проста дэкаратыўнай раслінай.
- 5) Хутка скончыцца зіма але па-сапраўднаму цёплых дзянькоў яшчэ даўдзецца пачакаць.

42. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:

- 1) Кавальскія вырабы з першага погляду могуць і не ўразіць затое ўважлівага чалавека ніколі не пакінуць абыякавым іх далікатныя ўзоры.
- 2) Адарвецца кветка ад карэння і не чакай ні плода, ні насення.
- 3) У майскім садзе яблыні смачна пахнуць і працавіты рой гудзе пчаліны.
- 4) Людзей смяшы а сам з людзей не смейся.
- 5) Даўжэй за чалавека жывуць яго справы і сказаныя ім словы бяследна не знікаюць.

43. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:

- 1) Няма болей ні асенніх, ні зімовых вяхорак затое гучыць пра іх і сёння цікавы аповед.
- 2) Па-святочнаму ўбраны ў белае, стаіць застылы ў нерухомаці лес і на кожным дрэве, на кожнай галінцы пераліваецца асветлены сонцам сняжок.
- 3) Падзьме ветрык і ад жыта плыве хлебны пах.
- 4) Каля ліп стракочуць конікі і спяваюць птушкі.
- 5) Красуе сонца залатое, пераліваецца ў зару а я ў рукі слупкі пояс, як сонца, залаты бяру.

- 44.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх **не трэба** ставіць знак прыпынку:
- 1) У небе месяц гожа збірае зоркі ў карагод а ўнізе ззяюць, нібы срэбра, бліскучы снег і лёд.
 - 2) Спякотна і ціха.
 - 3) Сённа возера незвычайнае, ізумруднае і лілеі гараць на вадзе, нібы свечкі.
 - 4) Празвінеў апошні званок і каляровыя шары, як птахі, пралятаюць угары.
 - 5) Бярозы шчыльна пасталі каля жыта і над імі кожную раніцу расплятае косы сонейка.
- 45.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх **не трэба** ставіць знак прыпынку:
- 1) Перад навальніцай лісце паўднёвай акацыі нікне і яе ружовыя кветкі згортаюцца.
 - 2) У небе сінім жаўрук звінеў натхнёна а па лазе і па ліпах песні-пацеркі салавей рассыпаў.
 - 3) Бабіна лета прала серабрыстае павуцінне і было гэтага павуціння занадта ж многа.
 - 4) Нырнула сонейка ў цёмную хмару і ўсё застыла ў чаканні дажджу.
 - 5) Марозна і зорна.
- 46.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) У лесе было ціха, глуха затое ў полі выла злая завіруха.
 - 2) Махнуў вецер сваім захмараным крылом і заплакалі вокны.
 - 3) Шляхі-дарогі імкнуць у гарады а палявыя і лясныя сцежкі ідуць у вёску родную без спешкі.
 - 4) Некалі для навучання грамаце выкарыстоўвалі спецыяльныя дошчачкі і ствараліся спецыяльныя берасцяныя сшыткі з алфавітам.
 - 5) Світае і цяплее.
- 47.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Падзьмуць вятры і белыя каметы праносяцца над белаю зямлёй.
 - 2) Вечарэе і пахне мацыёлай.
 - 3) Дождж мочыць а сонейка сушыць.
 - 4) Над духмянымі кветкамі канюшыны зумкаюць вясёлыя пчолкі і гудуць паважныя чмялі.
 - 5) У час жніва зранку вясковая вуліца дрэмле затое поле поўніцца жыццём.
- 48.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Птушка лірахвост, распаўсюджаная ў Аўстраліі, з выключнай дакладнасцю пераймае розныя гукі і ў яе рэпертуар уваходзіць многа меладычных песень.
 - 2) У пачатку сакавіка то зіма-гаспадынька апошнія пярынкі выбівала то вясна дадому птушак гукала.
 - 3) Ньютан выдзяляў у вясёлцы спачатку пяць, затым дзесяць колераў але ў выніку ён спыніўся на сямі.
 - 4) Раздолле і спакой.
 - 5) Зноў набрынялі сокам бярозы і напоўнілі наваколле смалістым пахам сосны.
- 49.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Зноў па ваколіцах вясёлыя гамоняць ручайкі і першымі пралескамі ўсміхаюцца ўзлескі.
 - 2) На світанні то салавей ударыць па цымбалах то шпак па струнах правядзе смычком.
 - 3) Корань навукі горкі але плады яе салодкія.
 - 4) Зялёны ліст папаўняе паветра кіслародам і дзякуючы ўсё таму ж зялёнаму лісту паветра ачышчаецца ад вуглякіслага газу.
 - 5) Цемень і цішыня.
- 50.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Патыхала ад рыбацкага вогнішча юшкай а ветрык у затоках лілеі крамяныя гушкаў.
 - 2) Грэчаскі вучоны Анаксимандр быў першым складальнікам геаграфічнай карты і ён жа першы вызначыў стораны гарызонту.
 - 3) Ужо зноў кукуюць зязюлі і росы мядовыя ападаюць на дол.
 - 4) Не ўсё можна сыграць на гармоніку затое з прыпеўкай выйшла ў яго поўная гармонія.
 - 5) Сягоння і пасля няхай неба будзе чыстым і будзе квітнець Зямля.

51. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць працяжнік:
- 1) Яшчэ дзень-два і скрозь пабягуць ручайкі.
 - 2) Ягады рабіны, шыпшыны, каліны, ядлоўцу склёўваюць амялушкі а шышкі елкі і сасны лушчаць крыжадзюбы.
 - 3) Спакойнае неба чаруе бяздонным блакітам і так прыгожа, так міла серабрыцца ля рэчкі густая ракіта.
 - 4) Імгненне і дождж сціхае.
 - 5) Не маем мы вялікага мора затое ёсць у нас чароўныя азёры.
52. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Горы солі ў нашым Салігорску і шмат азёр красуецца-блішчыць ля нашага дзівоснага Белаазёрска.
 - 2) У родным краі то купалаўскім жаўранкам звоняць чыстыя высі то мовай Панчанкі шапочуць белыя сады.
 - 3) Якія цёплыя майскія ночы і колькі ў вышыні бліскучых зор!
 - 4) Ужо кружыць жнівень буслоў і гарыць рабіны касцёр.
 - 5) Ціха і ясна.
53. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Дажджліва і сумна.
 - 2) Зноў Нарач мые сінія шаўкі і п'юць вадугу паўдзённыя вясёлкі.
 - 3) Серабрыцца бабіна лета павуцінай на чорнай раллі і апошнія ў садзе ранеты наліваюцца сокам зямлі.
 - 4) У зімовым бары то шышка ўпадзе з елкі ўніз то пройдзе, павольна ступаючы, ліс.
 - 5) Колькі кветак палявых і колькі пчолак над імі руплівых!
54. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Сінічка ў парку то звонка цінькала то яна старанна хутала сваю песеньку ад марозу.
 - 2) Што ёсць цяплейшае за маміну ўсмешку і што мацнейшае за маміну любоў?
 - 3) У выраі нашы птушкі гнёздаў не ўюць і песень яны не спяваюць.
 - 4) У прасты лірычны жанр Якуб Колас з самага пачатку «не ўкладваўся» а таму з-пад яго пяра ўсё часцей сталі з'яўляцца апавяданні вершам.
 - 5) Мігаюць чыстымі росамі далёкія зоры ўгары і ходзіць белабароды паважна мароз па бары.
55. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Якія розныя бываюць сняжынкi і колькі ў кожнай з іх характара!
 - 2) У лес то вабіць пах грыбны то кліча водар спелых ягад.
 - 3) Зборнік вершаў Алеся Гаруна «Матчын дар» мае падзагалавак «Думы і песні» і прысвечаны гэты адзіны прыжыццёвы зборнік маці паэта.
 - 4) Некаторыя свае напеўныя вершы называў Уладзімір Дубоўка «мелодыямi» а любімыя метафары ў яго былі звязаны са словамі «пялёсткі», «дзіды», «кляновае лісце», «летуценні».
 - 5) Сёння стаяць у срэбры адзінокія бярозкі і пад бялюткім футрам спяць густыя лясы.
56. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх **не трэба** ставіць знак прыпынку:
- 1) Як бэз цвіце і як ён пахне!
 - 2) Змяркалася і збіралася на дождж.
 - 3) Яшчэ, здаецца, толькі ўчора на дзіцячых арэлях матулі нас гушкалі а ўжо сягаем мы зараз у марах юнацкіх высока, як птушкі.
 - 4) Хутка нівы будуць каласіцца і валошкі красаваць.
 - 5) У пачатку сакавіка то зіма-гаспадынька апошнія пярынкі выбівала то вясна дамоў птушак гукала.
57. Адзначце складаназлучаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) У кожнай беларускай вёсцы ёсць самабытныя майстры__ і ёсць свае таленавітыя артысты.
 - 2) Дарог на свеце вельмі многа__ але ў кожнага свая дарога.
 - 3) Якая сёння ноч__ і колькі ў небе зорак-агнацветаў!
 - 4) Магічным апалам блішчыць наша Нарач__ і ў люстэрка вадзіцы празрыстай глядзіцца сонейка залацістае.
 - 5) У лесе сасновым то сосны шумяць тужліва__ то бывае незвычайна маўкліва.

- 58.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх **не трэба** ставіць знак прыпынку:
- 1) Зялёныя хусцінкі накінулі дрэвы і кожнай майскай ночкай салаўі вядуць урокі спеваў.
 - 2) Летнімі вечарамі то дзядуля расказваў нам казкі то бабуля спявала даўнія і, здаецца, вядомыя толькі ёй песні.
 - 3) Зранку сцяжынкай лясной ласіха шыбуе да ракі і тупацяць ласяняты, узіраючыся ў мамыны сляды.
 - 4) Сонечна і марозна.
 - 5) Нейкі час чорная хмара вісела над лесам а потым хлынуў гулкі лівень.
- 59.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) З кожным новым паваротам лёсу высвечваліся новыя грані таленту Пімена Панчанкі і ўзбагачалася тэматыка яго твораў.
 - 2) І ў лютым, бывае, то снежная шэрань зямлю ўкрывае то дажджавая шэрань свет засланяе.
 - 3) Ляжаць добра на баку ды пад ляжачы камень вада не цячэ.
 - 4) Колькі сонца ў маі і колькі хараства!
 - 5) Нашы продкі насілі вязаныя, вітыя, плеченыя паясы аднак найбольшую перавагу яны аддавалі тканым.
- 60.** Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць коску:
- 1) Яшчэ дзень-два і распусціцца вярба.
 - 2) Сёння схаваны лыжы затое ўжо заўтра я выкачу веласіпед.
 - 3) У сакавіку час ад часу сняжынкі кружацца ў паветры і вецер-кусака пашчывае шчокі.
 - 4) То зязюля мае гады старанна лічыць то ціха-ціха жаліцца камусьці кнігаўка.
 - 5) Усякія веды абмежаваныя а нязведанае не мае меж.
- 61.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:
- 1) Калі я выйшаў з лесу__ сонца ўжо спускалася за высокі бярэзнік.
 - 2) Пабудзем яшчэ на беразе, дзе збіраюцца птушкі ў далёкі вырай__ і дзе познія чмялі гудуць у верасе.
 - 3) Сенбернару Бары__ які выратаваў сорок чалавек з-пад снежных абвалаў__ у Парыжы стаіць помнік.
 - 4) Мой брат__ у выхаванні якога не апошнюю ролю адыграў настаўнік музыкі, паступіў у кансерваторыю.
 - 5) Цікава, што__ калі да машын зубр ставіцца памяркоўна, то гуку матацыклаў ён не любіць.
- 62.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:
- 1) Дзень__ які без добрай справы пражыты__ знікне бяследна.
 - 2) Хоць пераваліла на другую палову кастрычніка__ яшчэ не было ніводнага слотнага дня.
 - 3) Па ўсім адчувалася, што хутка скалыхне прастор басісты гром__ і што ліне халодны дождж.
 - 4) Адзінокая рабіна__ гронкі якой ужо пачырванелі, напамінала пра блізкую восень.
 - 5) Вядома, што__ калі хварэем мы, то лечаць нас не толькі дактары, але і родныя бары, лугі квяцістыя, рэчкі серабрыстыя.
- 63.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:
- 1) Як толькі на дварэ пасвятлела__ мы рушылі ў паход.
 - 2) Люблю свой вясковы куток, дзе бор прапах жывіцай__ і дзе маладзкі глядзіцца ў ручаёк.
 - 3) Старажытны род Сапегаў__ які паходзіў ад полацкіх баяр__ даў Бацькаўшчыне шмат вядомых людзей.
 - 4) Людзі заўважылі, што__ калі пчолы рана з вулея вылятаюць, дык будзе добрая вясна.
 - 5) Рачулка__ па вадзе якой плывуць купальскія вянкi, нагадвае каляровую стужку.
- 64.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:
- 1) Мне мама гаварыла, што__ калі летам часта з'яўляюцца зарніцы, то будзе ўраджайны год.
 - 2) Я люблю вясну, калі ломіцца лёд__ і калі гаманкія поўныя воды нясуць крыгі.
 - 3) Новы дзень як чысты ліст паперы__ бо не ведаеш ты зранку дня новага намераў.
 - 4) Ільняныя абрусы__ якія нашы продкі кожны дзень засцілалі на стол__ у Старажытным Рыме былі прыкметай раскошы.
 - 5) Калі я чую развіталыны покліч журавоў__ мае сэрца пачынае моцна біцца.

65. Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:

- 1) Беларусь__ якая багата на лясы__ здаўна славіцца ўмельцамі разьбы па дрэве.
- 2) А мая надзейная дарога павядзе мяне праз гушчары да глухога селішча старога, да бацькоўскай студні__ што вадзіцай ледзяною пачастуе ў двары.
- 3) Старая кніга захоўвае памяць пра ўсіх тых, хто дакранаўся да яе__ і хто схіляўся над яе старонкамі.
- 4) Прызнаюся, што__ калі мяне раптам агортвае смутак, дык я бяру фарбы і выходжу ў сад.
- 5) Калі над возерам пярэсцёнкам узыходзіў месяц малады__ тады глядзелася сасонка ў люстэрка сіняе вады.

66. Адзначце складаназалежныя сказы з **некалькімі даданымі часткамі**, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:

- 1) Чуў я ад некага, што__ каб грушы доўга былі цвёрдымі, трэба іх у півавінне пакласці.
- 2) Шчаслівы той__ хто ў сталым веку застаўся юным чалавекам.
- 3) Не дай сабе права забыць той куток, дзе звездаў пяшчоту матулі, дзе першы зрабіў у жыцці сваім крок__ і дзе голас твой людзі пачулі.
- 4) Агінскія – старадаўні магнацкі род__ што веў сваю радаслоўную ад князя Рурыка, якога славяне некалі запрасілі да сябе княжыць.
- 5) Ноч__ якая ціха апусцілася на горад__ была светлай і марознай.

67. Адзначце складаназалежныя сказы з **некалькімі даданымі часткамі**, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:

- 1) Вядома, што__ калі Максім Багдановіч вырашыў «авалодаць роднай мовай сваіх продкаў», ён перш-наперш звярнуўся да беларускага фальклору.
- 2) Была такая цішыня__ што пачулася здалёк, як люстра возера разбіў лёгкі паплавок.
- 3) Як хутка зноў прыйшла парá, калі свае галовы сланечнікі схілілі, калі ў садах ці не ўсе яблыкі паспелі__ і калі ўсё часцей кружаць у паветры два, тры, а то і чатыры пажоўклыя лісты.
- 4) Кветкі__ якія сáдзяцца напярэдадні зімы__ добра растуць і ўстойлівыя да хвароб.
- 5) Пры раскопках старажытных паселішчаў на поўдні нашай краіны вучоныя знайшлі шмат доказаў таго__ што тагачасныя людзі пяклі хлеб з жалудоў.

68. Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску **не трэба** ставіць знак прыпынку:

- 1) Усе__ каму давялося быць у Камянцы, захапляліся высокай, увенчанай зубцамі вежай.
- 2) Кніга з'яўляецца самай галоўнай крыніцай__ адкуль чалавек чэрпае свае веды.
- 3) Кажуць, што__ каб заўтрашні дзень быў добры, то паклапаціцца пра гэта трэба сёння.
- 4) Пабегла зіма наўцёкі і не сказала__ куды.
- 5) Буду помніць бярозу, рабіну і клён__ што садзіў яшчэ тата ў гады маладыя, каб мы, дзеці, здалёк пазнавалі свой дом.

69. Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску **не трэба** ставіць знак прыпынку:

- 1) Там добрае жыццё__ дзе хоць маленькае ёсць азярцо.
- 2) Назбіраў сусед поўны кошык баравікоў і не сказаў__ дзе.
- 3) Ад снегу__ які мітусіцца, ляціць, не сціхае, серабрыстай становіцца поўнач глухая.
- 4) Ніякая вандроўка не дасць чалавеку столькі карыснай інфармацыі__ колькі даюць кнігі, бо звесткі, пададзеныя ў іх, збіраюцца вякамі.
- 5) Я ад бабулі чуў, што__ калі раней капáлі калодзеж, то абавязкова апрааналіся ў чыстае адзенне.

70. Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:

- 1) Прыляцела ластаўка і прашчабятала вестачку, што вясна ідзе, і што з сабой яна цяпло нясе.
- 2) Кажуць, што, калі капейкі не беражэш, то і рубля не будзеш мець.
- 3) У небе блакітным, дзе аблогі купаюцца птушыныя вольныя песні разліваюцца.
- 4) Хоць варона пер'е і вымыла, бялейшай ад гэтага яна не стала.
- 5) Ураджай збярэш, калі добра зямлю ўзарэш.

- 71.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:
- 1) Там ніва не родзіць, дзе гультай ходзіць.
 - 2) Каб бярозавік быў смачнейшы, бочку з сокам закопвалі на шэсць дзён у пясок.
 - 3) Люблю часіну першых навальніц, калі вясёлая маланка зіхаціць, і калі яшчэ нясмела гром грывіць.
 - 4) Сушэнне сыру, якое дазваляе надоўга захаваць гэты малочны прадукт мае ў нас даўнюю традыцыю.
 - 5) Чуў я, што, калі на Стрэчанне раніцай выпадае снег, то трэба чакаць ранняга ўраджаю.
- 72.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Няўжо хто яшчэ сёння не ведае, што__ каб усё жыццё быць моцным, нельга адрывацца ад родных каранёў?
 - 2) Плывуць па небе воблакі пуховыя і не кажуць__ куды.
 - 3) Усе мы жывём у адным доме__ назва якому, вядома, Зямля.
 - 4) Мецэнатам называюць чалавека, які неабыякавы да мастацтваў і навук__ і які фінансава падтрымлівае іх развіццё.
 - 5) Каб сабраць адзін кілаграм нектару__ пчале даводзіцца абляцець да пяцідзiesiąці тысяч кветак.
- 73.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць знак прыпынку:
- 1) Янка Брыль выявіў сябе сапраўдным майстрам у жанры мініяцюр__ ствараць якія ён пачаў з сярэдзіны 1960-х гадоў.
 - 2) Каб рухацца па зямлі__ чомга павінна паўзці, прыпадаючы грудзмі і абаліраючыся на крылы.
 - 3) Здаўна вядома, што__ калі пасля дажджу вясёлка знікае хутка, будзе яснае надвор'е.
 - 4) Чуем мы ў песні народнай, як стары бор шуміць__ і як ручаёк звініць.
 - 5) Адплывае светлым сном дзяцінства і не кажа__ куды.
- 74.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:
- 1) Кажуць што калі выйдзеш купальскім ранкам за вёску, дык убачыш незвычайны ўзыход сонца.
 - 2) Люблю часіну навальніцы, калі б'е пярун па ўсіх ладах і злююцца ў хмарах бліскавіцы.
 - 3) Я думаю што не трэба чакаць ні хвіліны, каб пачаць рабіць дабро.
 - 4) Мы заўсёды прыходзім своєчасова туды, дзе нас чакаюць.
 - 5) Таму, хто табе давярае, ніколі не хлусі.
- 75.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:
- 1) Слова «псалтыр» паходзіць ад назвы струннага шчыпкавага музычнага інструмента, пад які выконваліся духоўныя песні і гімны.
 - 2) Усякі ведае што калі раней прачнуцца, то шмат спраў можна зрабіць.
 - 3) Які навокал цуд, калі па вішнях ды яблынях сонца разліта і блішчаць сенажаці травой-аксамітам!
 - 4) Няма такой крамы дзе б прадаваліся сябры, без якіх цяжка ісці па жыцці.
 - 5) У прадмовах Францыска Скарыны, якія ён пісаў сам, адлюстраваны яго філасофія, прававыя, педагагічныя і літаратурна-эстэтычныя погляды.
- 76.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць знак (знакі) прыпынку:
- 1) Першым беларускім пісьменнікам__ з якім пазнаёміўся кітайскі чытач__ стаў Янка Купала.
 - 2) Дзе ціха бяжыць ручаінка з празрыстай крыніцы ляснай__ стаіць маладая калінка ў белым убранні вясной.
 - 3) Ёсць дзіўнае хараства ў тых бялюткіх зімовых кілімах__ што віснуць-ззяюць хрусталём над занямельымі лясамі.
 - 4) Ведаю, што__ калі я з надзейнымі сябрамі па жыцці іду, то не пакаўзнуся і не ўпаду.
 - 5) Калі суцішаецца дзённая спёка__ і на луг вечаровы кладзецца туман, у вёсцы маёй старадаўнюю песню прыгожа выводзіць баян.

- 77.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:
- 1) У народнай міфалогіі рабіна лічыцца дрэвам, якое надзелена здольнасцю адчуваць боль чалавека, і якое дапамагае гэты боль перанесці.
 - 2) Смачных яблыкаў восенню абавязкова пакаштуеш, калі змайструеш у садзе хатку шпакам, бо шпакі з'яўляюцца вартаўнікамі садоў.
 - 3) Думаю, што, калі беларус недзе за межамі сваёй краіны заспявае «Купалінку», яго абавязкова нехта падтрымае.
 - 4) Наперагонкі беглі вясеннія ручайкі і не казалі, куды.
 - 5) Напалеон I быў адным з першых уладальнікаў духоў, парфумерная кампазіцыя якіх захоўвалася ў тайне.

- 78.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:
- 1) Народная мудрасць гаворыць, што калі чалавек пасадзіў дзе-небудзь дрэва, то ўжо думкамі ён ніколі не пакіне той мясціны.
 - 2) У вясковай хаце яшчэ і сёння можна ўбачыць старую этажэрку палічкі якой засланы карункавымі сурвэткамі.
 - 3) Не забыць ніколі мне куточка мілага, дзе я нарадзіўся, і дзе набраўся сілы.
 - 4) У любую дарогу, каб не марнаваць часу добра браць з сабой кнігу.
 - 5) Кожны чакае той пары, калі прылятаюць ластаўкі, якія прыносяць на сваіх крылах сапраўдную вясну.

- 79.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:
- 1) Увесь верасень было так цёпла, што мы заўважылі прыход восені толькі ў кастрычніку.
 - 2) Калі хлеб з сабой у дарозе насіць, есці не давядзецца прасіць.
 - 3) Памятаю як мы ў дзяцінстве каляднай ноччу чакалі калядоўшчыкаў, каб палюбавацца сапраўднай тэатральнай дзеяй.
 - 4) Зіма чыё ўбранства чаруе незвычайным характэрам, спазняецца.
 - 5) Немагчыма без любові жыць на зямлі маёй роднай, дзе ўсміхаецца сонца так міла, і бягуць хвалі рэк мнагаводных.

- 80.** Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:
- 1) Усе ведаюць што калі хочаш назбіраць грыбоў, то з дому трэба выходзіць рана.
 - 2) Журавіны, якіх ніхто своечасова не сабраў і якія перазімавалі на імшарыне, вельмі смачныя.
 - 3) Дзе гаспадар ходзіць, там хлеб родзіць.
 - 4) Сёння ў полі такая цішыня што я чую, як трава расце.
 - 5) Пасля Кірылы Тураўскага захавалася ўнікальная для аўтара XII стагоддзя пісьмовая спадчына, да якой даследчыкі адносяць каля 70 твораў.

- 81.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Адчыніш акно__ ў хату дыхне жаданая вясна.
 - 2) Спрадвеку ў нас так__ самае лепшае, самае прыгожае аддаём дзецям.
 - 3) Юрась зайшоў у хату і зразумеў__ смачнымі дранікамі пачастуе бабуля.
 - 4) У жыце валошка сінее__ спіць возера ў сівых туманах.
 - 5) Нежын быў абраны Францішкам Багушэвічам невыпадкава__ ў гэтым горадзе працаваў старшым лекарам Аляксандр Галаўня – яго сваяк.

- 82.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Майго старэйшага брата ўсе вельмі паважаюць__ ён найлепшы галкіпер гарадской футбольнай каманды.
 - 2) Дзень прынёс добрую навіну__ прыляцелі ластаўкі.
 - 3) Уважліва прыглядаюся да руплівых пчолак і разумею__ нектар яны збіраюць з самых духмяных кветак.
 - 4) Шчодры май махае яркім крылом__ шпак на грушы спявае за маім акном.
 - 5) Дождж пройдзе__ трава маладая ў рост пойдзе.

- 83.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Жыхары вёсак свята вераць__ буслы ратуюць хаты ад маланак і перуноў.
 - 2) Будзе зямлі ласка__ будзе хлеб і каўбаска.
 - 3) Я за бяссонніцу душы__ я супраць сну сумлення.
 - 4) Думаю сарваць у полі кветачку, але не змог__ тут кожная з іх была на сваім месцы.
 - 5) Гэта ўсім вядома__ беларусы хлебасольствам славяцца.

- 84.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Пад бярозамі грузды цяжка разгледзець__ яны зліваюцца з пачарнелым лісцем.
 - 2) Будзе дождж__ будуць і грыбы.
 - 3) Згінулі сцюжы, завеі__ болей не мерзне душа ні адна.
 - 4) Мяцеліцы поле студзілі__ маразы траскатнёю сваёй нас будзілі.
 - 5) Не раз у жыцці пераконваўся__ сіла ўступае розуму.
- 85.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Я прыкмячаю зямлі абуджэнне__ я заўважаю лісткоў нараджэнне.
 - 2) Забылі дрэвы і жыта чароўны смак вады__ два тыдні ні адной дажджынкі не выпала на нівы і бары.
 - 3) Гэта вам скажуць многія__ хлебасольствам беларусы вядомыя.
 - 4) Прыйшла вясна__ спаць селяніну часу няма.
 - 5) Песцяцца зоркі ў ранішніх росах__ звонкі салоўка спрабуе свой голас.
- 86.** Адзначце сказы, якія адпавядаюць прыведзенай схеме (улічыце, што знакі прыпынку паміж часткамі сказа не пастаўлены): [] – [].
- 1) Пшаніца нездарма лічыцца найважнейшай культурнай раслінай яна забяспечвае прадуктамі харчавання больш за палову насельніцтва зямнога шара.
 - 2) Жнівень жне ён жа і косіць на сталах багацця ўдосталь.
 - 3) Амаль пад кожным вершам Максіма Танка стаіць дзень напісання пісьменнік любіў датаваць свае творы.
 - 4) Сонца ў хмарку садзіцца чакай заўтра навальніцы.
 - 5) Думаў тату ў касьбе перагнаць не хапіла вопыту і спрыту.
- 87.** Адзначце сказы, якія адпавядаюць прыведзенай схеме (улічыце, што знакі прыпынку паміж часткамі сказа не пастаўлены): [] – [].
- 1) Спяваюць альты падхопліваюць басы чаруюць музыкай лясы.
 - 2) Гультай за работу мазоль за руку.
 - 3) Не дораг абед дораг прывет.
 - 4) Доследы паказалі расліны любяць музыку.
 - 5) Свайго лёсу, кажуць, не абыдзеш свайго лёсу, кажуць, не аб'едзеш і на кані.
- 88.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Дождж пройдзе__ трава маладая ў рост пойдзе.
 - 2) У вясковых садах нездарма зараз так хораша__ белай квеценню аздоблена кожнае дрэўца.
 - 3) Вецер разносіць вестку па свеце__ багатае сёлета лета.
 - 4) На паверхні вады плавалі белыя гарлачыкі__ на беразе стаялі, схіліўшыся над ракой, ніцыя вербы.
 - 5) Зайшоў у бор і бачу__ каля самай сцежкі разрасліся сыраежкі.
- 89.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Паспрабаваўшы каву з розных кубачкаў, я для сябе адзначыў__ найбольш прыемна яе піць з фарфоравага або фаянсавага.
 - 2) Дзядзька хуценька ўзяў касу ў рукі__ трава вырасла ледзь не да плота.
 - 3) Вакол нашай хаты растуць ліпы і каштаны__ пад імі мы з братам змайстравалі некалькі лавачак.
 - 4) Падыходжу да ракі і бачу__ грызе бабёр, як моркву, дрэва.
 - 5) Бягуць у свой домік мурашкі без грузу__ чакай дажджу.
- 90.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Заўважыў правільна народ не хлебам адзіным жыве чалавек.
 - 2) Вясну хваляць за дажджы лета хваляць за снапы.
 - 3) Нездарма Беларусь называюць сінявокай адметнай рысай прыроды Беларусі з'яўляецца вялікая колькасць азёр.
 - 4) Лета праляжыш зімой з торбай бегаць давядзецца.
 - 5) Сакавік прыйшоў пад серабрысты шум ручаёў сакавік душу ўлагодзіў несціханым свістам шпакоў.

- 91.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Даспяваюць суніцы ў зялёных барах звіняць на шыпшыне пчаліныя гуслі.
 - 2) Балоты з'яўляюцца выдатнымі біялагічнымі фільтрамі яны паглынаюць і перапрацоўваюць бактэрыяльную і грыбковую мікрафлору.
 - 3) Убачыць зблізку жураўлёў складана птушкі гэтыя жывуць на балотах.
 - 4) Ліпа зацвіла ля нашай хаты тут жа прыляцеў і чмель пухнаты.
 - 5) Няма вясною камароў летам дрэнны ўкос будзе.
- 92.** Адзначце сказы, якія адпавядаюць прыведзенай схеме (улічыце, што знакі прыпынку паміж часткамі сказа не пастаўлены): [] – [].
- 1) Дата 6 жніўня 1517 года сведчыць пра час нараджэння беларускага і ўсходнеславянскага друку ў гэты дзень выходзіць «Псалтыр» Францыска Скарыны.
 - 2) Чалавек дабро тварыць павінен чалавек у свет павінен несці дабрыню.
 - 3) Збіраўся касіць гром долы затрос.
 - 4) Белым цветам возьмецца грэчка шчасце вялікае ў дзікай пчалы.
 - 5) Адчыняю зранку дзверы і разумею прыйшла вясна.
- 93.** Адзначце сказы, якія адпавядаюць прыведзенай схеме (улічыце, што знакі прыпынку паміж часткамі сказа не пастаўлены): [] – [].
- 1) На роднай зямлі для чалавека няма нічога чужога на роднай зямлі чалавек сам сабе гаспадар.
 - 2) Умееш памыляцца трэба ўмець і папраўляцца.
 - 3) Ніколі вясковага калодзежа я не мінаю вада з-пад крана гарадскога такога смаку не мае.
 - 4) Чытаючы вершы Алеся Дудара, заўважаю яны маюць шмат агульнага з ясенінскімі творамі.
 - 5) Дожджык мочыць сонца сушыць.
- 94.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Зборнік Янкі Лучыны «Вязанка» колькасца небагаты ён складаецца ўсяго з 11 вершаў.
 - 2) Зірнуў удаль і бачу зары карніз на бор зубчасты полымем павіс.
 - 3) Дабрыня і ў голасе чуецца дабрыня і ў позірку заўважаецца.
 - 4) Сонца сагрэе зямлю кідай зерне ў раллю.
 - 5) Нездарма даўней вуліцы былі вузкія сяляне вельмі даражылі зямлэй.
- 95.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць двукроп'е:
- 1) Слушная, згадзіцеся, думка трэба паважаць і слухаць бацькоў.
 - 2) Выйшаўшы раненька з хаты, заўважаю на вуліцы, у садзе, на двары вясна снег падмятае.
 - 3) Івалгу няпроста ўбачыць яна даволі палахлівая птушка.
 - 4) Малыя дзеткі малы клопат.
 - 5) Матуліным рукам заўсёды працаваць карціць заўсёды матуліна сэрца па некім баліць.
- 96.** Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць двукроп'е:
- 1) З бярозы цячэ многа соку__ лета будзе дажджлівае.
 - 2) Няхай заўжды звіняць сцюдзёныя крыніцы__ няхай заўжды серабрацца чыстыя рэкі.
 - 3) Хацеў заснуць__ не давалі думкі аб адказным даручэнні.
 - 4) Школьнікі Старажытнай Грэцыі не баяліся крыху спазніцца на ўрок__ сонечны гадзіннік вельмі прыблізна паказваў час.
 - 5) Падышоў да акна і бачу__ ідзе сапраўднае змаганне снегападу з лістападам.
- 97.** Адзначце сказы, якія адпавядаюць прыведзенай схеме (улічыце, што знакі прыпынку паміж часткамі сказаў не пастаўлены): [] – [].
- 1) Усім даўно вядома беларусы славяцца хлебасольствам.
 - 2) Дзьмухнуў вецер адуванчык стаў нібыта «абарванчык».
 - 3) Спяваў у хмызняку на ўсе лады дрозд кукавала штосьці шэрая зязюлька.
 - 4) Распалена вогнішча каля ракі моладзь вядзе карагод гэта па свеце ідзе купальская ноч.
 - 5) Будзеш паважаць чужую думку будуць і да цябе прыслухоўвацца.
- 98.** Адзначце сказы, якія адпавядаюць прыведзенай схеме (улічыце, што знакі прыпынку паміж часткамі сказаў не пастаўлены): [] – [].
- 1) Бор шуміць зялёны бруіцца рэчанька іскрыстая.
 - 2) Крыкнуць хацелася голас ад прыгажосці вясновай замёр.
 - 3) Хочаш многа знаць трэба меней спаць.
 - 4) Жыццё закон наступны мае ніколі праўда не ўмірае.
 - 5) Люблю масты яны людзей злучаюць.

99. Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:

- 1) Паляцелі белыя сняжынкi ў ранiшняй цiшы – пасвятлела ў полi i на душы.
- 2) Ноччу ў небе жывым срэбрам мiльгаець зоркi: днём па iм плывуць белакрылыя воблакi.
- 3) Люблю калядны мароз: лепшых за яго ўзораў нiхто не малюе.
- 4) Прыгледзеўся i зразумеў, павучок зрабiў сабе ў траве дзiвосны гамачок.
- 5) Ранiшняй расы жадалi кветкi, ранiшняй расы чакалi верасы.

100. Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:

- 1) Стагадовыя мудрыя сосны вершалiнамі ў небе гудуць: павучкi на сярэбраных кроснах незямныя каруначкi ткуць.
- 2) Павiнны ведаць усе, культура мовы – гэта не пустыя словы.
- 3) З дзяцiнства дзiвосны малюнак мне блiзкi: прападае сцежка ў прасторах палёў, спелае жыта схiляецца нiзка.
- 4) Прыйдзе свята Барыс – за саху бярыся.
- 5) Не цаню я чалавека па аблiччы – цаню я чалавека па яго душы.

101. Адзначце сцверджаннi, якiя адпавядаюць складанаму сказу з рознымi вiдамі сувязi частак:

Заўзятыя вятры затанцавалi i калi неба завалаклося цёмнымi хмарами, басiсты гром гулка, раскаiста апавясцiў усё наваколле спяшаецца разгневаная навальнiца.

- 1) памiж часткамі сказа прапушчаны **3** коскi;
- 2) памiж часткамі сказа прапушчаны **2** коскi;
- 3) памiж часткамі сказа прапушчана двукроп'е;
- 4) памiж часткамі сказа прапушчаны працяжнiк;
- 5) памiж часткамі сказа прапушчана **1** коска.

102. Адзначце сцверджаннi, якiя адпавядаюць складанаму сказу з рознымi вiдамі сувязi частак:

У вясельным караваi абавязкова запыкалi боб i калi ён трапляўся дзяўчыне ў дадзеным ёй кавалачку, то людзi казалi ў хуткiм часе быць ёй нявестай.

- 1) памiж часткамі сказа прапушчана **1** коска;
- 2) памiж часткамі сказа прапушчана двукроп'е;
- 3) памiж часткамі сказа прапушчаны **3** коскi;
- 4) памiж часткамі сказа прапушчаны працяжнiк;
- 5) памiж часткамі сказа прапушчаны **2** коскi.

103. Адзначце сцверджаннi, якiя адпавядаюць складанаму сказу з рознымi вiдамі сувязi частак:

Ранак быў сонечны, цёплы i калi за акном пачулася вясёлае шчабятанне, дык мы з сястрой адразу зразумелi прыляцелi жаданыя госцi – шпакi.

- 1) памiж часткамі сказа прапушчаны **3** коскi;
- 2) памiж часткамі сказа прапушчаны працяжнiк;
- 3) памiж часткамі сказа прапушчана **1** коска;
- 4) памiж часткамі сказа прапушчана двукроп'е;
- 5) памiж часткамі сказа прапушчаны **2** коскi.

104. Адзначце схему, якая адпавядае прыведзенаму сказу (улiчыце, што знакi прыпынку памiж часткамі сказа не пастаўлены):

Зараз саламяную фiгурку, драўляную цацку рэдка знойдзеш у вясковай хаце i функцыi ў iх не такiя шырокiя гэтыя дзiўныя рэчы нам сёння проста дораць прыгажосць, пераконваючы ў самабытнасцi беларускага народа.

- 1) [], i []: [].
- 2) [] i []: [].
- 3) [], i [], [].
- 4) [] – i []: [].
- 5) [], i [] – [].

105. Адзначце схему, якая адпавядае прыведзенаму сказу (улічыце, што знакі прыпынку паміж часткамі сказа не пастаўлены):

У ранішнім лесе не дзеля забавы з бярозкі на бярозку куляй перашмыгвалі чорныя, быццам у сажы, шпакі і заўзята барабанілі па дрэвах сваімі вострымі дзюбамі даўгахвостыя дзятлы павінны птушкі клапаціцца пра сняданак для сябе і для сваіх птушанят.

- 1) [] і []: [].
- 2) [], і []: [].
- 3) [], і [] – [].
- 4) [] – і []: [].
- 5) [], і [], [].

106. Адзначце сцверджанні, якія адпавядаюць складанаму сказу з рознымі відамі сувязі частак:

Кажуць, у нашых продкаў існавала такое павер'е быццам бы ў тым месцы, дзе вясёлка адным сваім бокам уваходзіць у зямлю, можна адкапаць гладыш з золатам, а, калі хочаш быць шчаслівым і паспяховым ва ўсіх справах, дык трэба босым прайсці пад вясёлкай.

- 1) у сказе прапушчаны працяжнік;
- 2) у сказе прапушчана коска;
- 3) у сказе прапушчана двукроп'е;
- 4) у сказе адна коска лішняя;
- 5) у сказе прапушчаны дзве коскі.

107. Адзначце нумар пропуску, на месцы якога трэба паставіць двукроп'е:

На Палессі, якое лічыцца вельмі важнай вобласцю нашай краіны₁)__ ласёў водзіцца шмат₂)__ і гэта зразумела₃)__ бяскрайнія лясы, парослыя сасной і вербалозам балоты₄)__ куды рэдка ступае нага чалавека₅)__ з'яўляюцца сапраўдным раздоллем для гэтых жывёл.

108. Адзначце нумар пропуску, на месцы якога **не трэба** ставіць знак прыпынку:

Расянку₁)__ якая расце на балоце₂)__ і якая з выгляду з'яўляецца прыгожай раслінай₃)__ батанікі празвалі драпежніцай₄)__ і гэта зразумела₅)__ ў лісці расянке ёсць валаскі з ліпучай вадкасцю, якімі яна, нібы шчупальцамі, ловіць насякомых.

109. Адзначце нумар пропуску, на месцы якога **не трэба** ставіць знак прыпынку:

Некаторыя зёлкі₁)__ якіх у Беларусі расце больш за дзве тысячы відаў₂)__ і якія з'яўляюцца сапраўднай крыніцай здароўя₃)__ карыстаюцца ў нас вялікай папулярнасцю₄)__ і гэта зразумела₅)__ іх лекавыя ўласцівасці настолькі моцныя, што могуць часам забяспечыць поўнае пазбаўленне ад хваробы.

110. Адзначце сцверджанні, якія адпавядаюць складанаму сказу з рознымі відамі сувязі частак:

Трэба нам, лічу, кожнай вясной садзіць сады і кветкі Зямля якую мы атрымалі ў спадчыну і якую перададзім нашым нашчадкам павінна заставацца зялёнай і расквечанай.

- 1) у сказе прапушчана двукроп'е;
- 2) у сказе пастаўлены ўсе неабходныя знакі прыпынку;
- 3) у сказе прапушчаны 3 коскі;
- 4) у сказе прапушчаны працяжнік;
- 5) у сказе прапушчаны 2 коскі.

111. Адзначце сцверджанні, якія адпавядаюць складанаму сказу з рознымі відамі сувязі частак:

На свята Багач усе вяскоўцы нездарма завіталі ў хату майго суседа гаспадару які шчыра працаваў і які сабраў лепшы ўраджай урачыста прыносяць у нашай вёсцы апошні сноп жыта.

- 1) у сказе прапушчаны 3 коскі;
- 2) у сказе прапушчаны працяжнік;
- 3) у сказе пастаўлены ўсе неабходныя знакі прыпынку;
- 4) у сказе прапушчана двукроп'е;
- 5) у сказе прапушчаны 2 коскі.

112. Адзначце нумары пропускау, на месцы якіх у сказе з рознымі відамі сувязі частак трэба паставіць коску:

Кожны з нас добра разумее₁) чаму ў Мінску побач з тым месцам₂) дзе знаходзіцца ратуша₃) і дзе працаваў тэатр₄) у якім ставіліся першыя беларускія оперы, узведзены агульны помнік Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу і Станіславу Манюшку₅) і пісьменнік, і кампазітар з'яўляюцца стваральнікамі нацыянальнага опернага мастацтва.

113. Адзначце нумары пропускау, на месцы якіх у сказе з рознымі відамі сувязі частак трэба паставіць коску:

У свой час Кузьма Чорны ўласнай творчасцю засведчыў₁) беларуская літаратура існуе на самай справе₂) існуе, безумоўна, і багатая літаратурная мова₃) на якой можна выказаць тое₄) чаго яшчэ не выказвалі пісьменнікі-гуманісты на іншых мовах свету₅) і што выкліча цікавасць у шматлікіх чытачоў.

114. Адзначце нумар пропуску, на месцы якога **не трэба** ставіць знак прыпынку:

Буяла лета₁) жыта спела₂) а сёння сонца, узышоўшы, так прыпаклоз₃) і так яно прыгрэла₄) што ветрык нават не стаў веяць, ніводнага разочку не дыхнуў, нядоўга думаў і прыняў рашэнне₅) ён у раку халодную нырнуў.

115. Адзначце нумары пропускау, на месцы якіх у складаным сказе з рознымі відамі сувязі частак трэба паставіць коску:

Сад₁) што пасадзілі некалі ўсёй сям'ёй, закрасаваў₂) занявесціліся кроністыя яблыні, заружавелі грушкі₃) а раней за ўсе дрэвы зацвіла вішня₄) над якой адразу ж загулі пчолкі₅) і якая не шкадавала працаўніцам свайго нектару.

116. Адзначце правільныя сцверджанні ў дачыненні да пунктуацыі сказа:

Зёлкі₁ якіх у Беларусі расце больш за дзве тысячы відаў₂ з'яўляюцца сапраўднай крыніцай здароўя₃ і гэта зразумела₄ іх лекавыя ўласцівасці настолькі моцныя₅ што могуць часам забяспечыць поўнае пазбаўленне ад хваробы.

- 1) на месцы лічбы 1 трэба паставіць коску;
- 2) на месцы лічбы 2 трэба паставіць коску;
- 3) на месцы лічбы 3 не трэба ставіць знакі прыпынку;
- 4) на месцы лічбы 4 трэба паставіць працяжнік;
- 5) на месцы лічбы 5 трэба паставіць коску.

117. Адзначце варыянт адказу, дзе правільна ўказаны **ўсе** лічбы, на месцы якіх у сказе трэба паставіць коску:

За белыя кветкі, якія прыгожа сабраны ў гронкі₁ і якія вельмі прыемна пахнуць₂ чаромху любяць усез але вядома₄ што чаромха – гэта не проста прыгожае дрэва, а яшчэ і «доктар»₅ яна выдзяляе лятучыя рэчывы – фітанцыды, ад якіх у паветры гінуць мікробы.

- 1) 2, 3, 4;
- 2) 1, 3, 4, 5;
- 3) 1, 2, 4;
- 4) 1, 2, 3;
- 5) 1, 2, 3, 4.

118. Адзначце нумары пропускау, на месцы якіх у складаным сказе з рознымі відамі сувязі частак трэба паставіць коску:

У кнізе₁) што мне была падорана татам, я знайшоў цікавыя факты₂) да паяўлення буквароў для навучання грамаце выкарыстоўваліся спецыяльныя дошчачкі₃) і ствараліся берасцяныя сшыткі з алфавітам₄) а недзе алфавіт наносіўся на пэўныя прадметы₅) адзін з якіх, драўляны грэбень 12–13 стагоддзяў, адшуканы ў Брэсце.

119. Адзначце нумары пропускау, на месцы якіх у складаным сказе з рознымі відамі сувязі частак трэба паставіць коску:

Які, згадзіцеся, цікавы факт₁___ штора́з у вырай жураўлі ляцяць няспешна₂___ але заўсёды дзіўна ажыўляецца іх роўны клін₃___ і крылаў паскараюцца ўзмахі₄___ калі яны вясны пачуюць подых, калі яны спяшаюцца ў край₅___ што і для нас, і для іх родны.

120. Адзначце нумары пропускау, на месцы якіх у складаным сказе з рознымі відамі сувязі частак трэба паставіць коску:

Народныя песні валодаюць магічным уплывам на пачуцці людзей, і гэта зразумела₁___ яны нясуць у сабе ўсё самае дарагое і заветнае з таго₂___ што напаўняе душу чалавека₃___ расказваюць₄___ аб чым чалавек марыць₅___ і да чаго ён імкнецца.

121. Адзначце схему, якой адпавядае сказ з простаай мовай (улічыце, што знакі прыпынку ў сказе з простаай мовай не пастаўлены):

Што ж падумаў Міхась буду вучыцца на ўрача

- 1) «П, – а: – П».
- 2) «П, – а, – п».
- 3) «П! – а, – П?»
- 4) «П», – а.
- 5) «П? – а. – П!»

122. Адзначце сказы з простаай мовай, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць двукроп'е:

- 1) «Спі, дачушка, спі, дзіцятка, падрастай, маё зярнятка»__ прыгожа спявала маладая жанчына, схіліўшыся над люлькай.
- 2) «Вялікая радасць у тваёй сяброўкі, – сказаў брат і ўдакладніў__ – Яна паступіла ва ўніверсітэт».
- 3) «Калі ёсць занятак, – сказаў брат__ – час ляціць непрыкметна».
- 4) «Глядзі ты, суніцы! – усклікнула Юля__ – А ў вёсцы ніхто і не ведае, што яны ўжо паспелі».
- 5) Дзядзька паставіў вядро з вадою на кухні і не сказаў, а праспяваў__ «Вось і я не дармаед, зарабіў на абед».

123. Адзначце сказ, які адпавядае прыведзенай схеме (улічыце, што знакі прыпынку ў сказах не пастаўлены): «П, – а, – п».

- 1) На пытанне дачушкі тата адказаў адразу Таццянай Васільеўнай звалі маю першую настаўніцу
- 2) Добры ты чалавек пахваліла мяне суседка і працягнула Антон твой таксама шчыры хлопец
- 3) Экзамен па хіміі паведаміў Андрэй Пятровіч пачнецца а дзвятай гадзіне
- 4) Раней у час цвіцення вішань уся наша вёска як казалі старажылы была што нявеста
- 5) Які дзівосны зорны дождж усклікнула Вера

124. Адзначце сказ, у якім правільна пастаўлены знакі прыпынку пры простаай мове:

- 1) «Пайшлі сходзім на рэчку – папрасіў мяне брат: – Хачу паглядзець, як будуць хатку бабры».
- 2) «Пайшлі сходзім на рэчку – папрасіў мяне брат – Хачу паглядзець, як будуць хатку бабры».
- 3) «Пайшлі сходзім на рэчку – папрасіў мяне брат. – Хачу паглядзець, як будуць хатку бабры».
- 4) «Пайшлі сходзім на рэчку, – папрасіў мяне брат: – Хачу паглядзець, як будуць хатку бабры».
- 5) «Пайшлі сходзім на рэчку, – папрасіў мяне брат. – Хачу паглядзець, як будуць хатку бабры».

125. Адзначце сцверджанні, якія адпавядаюць сказу з простаай мовай:

«Сяброў у нашай вёсцы сустракаюць хлебам-соллю, дзверы перад добрымі людзьмі заўсёды гасцінна адчынены», – сказаў Пятро сваім былым аднакласнікам і запрасіў – «Прыязджайце, калі ласка, у любую пару і ў зручны для вас час».

- 1) у сказе адсутнічае коска;
- 2) у сказе адсутнічае працяжнік;
- 3) у сказе адсутнічае двукроп'е;
- 4) простая мова няправільна заключана ў двукоссе;
- 5) у сказе адсутнічае кропка.

126. Адзначце сказы з простаю мовай (улічыце, што знакі прыпынку ў сказах не пастаўлены):

- 1) Ад самога сябе як кажучь не ўцячэш
- 2) Гавораць што сяброўства даражэйшае за золата
- 3) Возера Свіцязь з навакольным лесам названа помнікам прыроды пачаў гутарку экскурсавод
- 4) Няхай усе людзі ў свеце будуць здаровымі і шчаслівымі
- 5) А чаму крынічную ваду спыталася я ў матулі называюць лекавай

127. Адзначце сказы з простаю мовай, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць працяжнік:

- 1) На зварот да мяне аднакласніка я адказаў адразу__ «Пімен Панчанка з'яўляецца маім любімым паэтам».
- 2) «Гадоў у дрэў не спытаеш,__ сказаў дзед. – Нашым грушам ужо больш за 40».
- 3) «Гэта шчасце, – заўважыў мой субсяседнік,__ нарадзіцца ў сям'і добрых і працавітых людзей».
- 4) «Ля рэчкі стаяць сосны-свечкі, – пачаў Антон, шукаючы рыфму, і праз хвіліну дадаў:__ Ля хаты жаўцеюць парэчкі».
- 5) «Навагодняе меню ў жыхароў гэтай краіны сціплае»,__ пачаў свой расказ аднакурснік, які прыехаў з Японіі.

128. Адзначце прапушчаныя ў сказе з простаю мовай знакі прыпынку:

«Каля яблыневага саду і ранішні туман пахне белым налівам» заўважыў сябар.

- 1) коска;
- 2) двукроп'е;
- 3) працяжнік;
- 4) кропка;
- 5) кропка з коскай.

129. Адзначце схему, якой адпавядае сказ з простаю мовай (улічыце, што знакі прыпынку ў сказе з простаю мовай не пастаўлены):

Зямля працу любіць пачаў са мною гаворку дзядуля

- 1) «П, – а. – П».
- 2) «П, – а, – п».
- 3) «П, – а: – П».
- 4) «П», – а.
- 5) А: «П».

130. Адзначце схему, якой адпавядае сказ з простаю мовай (улічыце, што знакі прыпынку ў сказе з простаю мовай не пастаўлены):

Ты раскажаш мне казку спыталася Верачка ў бабулі Ты так цікава раскажваеш

- 1) «П? – а. – П!»
- 2) «П, – а. – П».
- 3) «П, – а: – П!»
- 4) «П! – а. – П!»
- 5) «П? – а: – П!»

131. Адзначце сцверджанне, якое адпавядае сказу з простаю мовай:

«Уяўляю, як вам хочацца павеславаць, – звярнуўся дзядуля да ўнукаў – Зараз адвяжам лодку, прыладзім вёслы і паплыём».

- 1) у сказе прапушчана кропка;
- 2) у сказе прапушчана коска;
- 3) простая мова няправільна заключана ў двукоссе;
- 4) у сказе прапушчана двукроп'е;
- 5) у сказе няправільна пастаўлены працяжнік.

132. Адзначце сцверджанне, якое адпавядае сказу з простаю мовай:

«Цёплая вада лягчэйшая за халодную і падымаецца ўгору, таму вада на дне акіяна, – тлумачыў настаўнік – мае больш нізкую тэмпературу».

- 1) у сказе прапушчана двукроп'е;
- 2) у сказе прапушчана коска;
- 3) у сказе няправільна пастаўлены працяжнік;
- 4) простая мова няправільна заключана ў двукоссе;
- 5) у сказе прапушчана кропка.

133. Адзначце сцверджанне, якое адпавядае сказу з простаю мовай:

«Музыка, дзеткі, – гэта таксама мова, – адзначыла выхавацелька – У ёй ёсць сэнс, прыгажосць, і яна перадае пачуцці чалавека».

- 1) у сказе прапушчана двукроп'е;
- 2) у сказе няправільна пастаўлены працяжнік;
- 3) у сказе прапушчана коска;
- 4) простая мова няправільна заключана ў двукоссе;
- 5) у сказе прапушчана кропка.

134. Адзначце сказ, у якім правільна пастаўлены знакі прыпынку пры простаю мове:

- 1) «Біясферныя запаведнікі – гэта багатая спадчына краіны, – сказаў экскурсавод. – Наведаўшы іх, вы атрымаеце зарад энергіі на доўгі час».
- 2) «Біясферныя запаведнікі – гэта багатая спадчына краіны – сказаў экскурсавод – Наведаўшы іх, вы атрымаеце зарад энергіі на доўгі час».
- 3) «Біясферныя запаведнікі – гэта багатая спадчына краіны – сказаў экскурсавод. – Наведаўшы іх, вы атрымаеце зарад энергіі на доўгі час».
- 4) «Біясферныя запаведнікі – гэта багатая спадчына краіны – сказаў экскурсавод: – Наведаўшы іх, вы атрымаеце зарад энергіі на доўгі час».
- 5) «Біясферныя запаведнікі – гэта багатая спадчына краіны, – сказаў экскурсавод: – Наведаўшы іх, вы атрымаеце зарад энергіі на доўгі час».

135. Адзначце сказ, у якім правільна пастаўлены знакі прыпынку пры простаю мове:

- 1) «Не ведаю, кім бы я стаў – пачаў гутарку мой калега: – калі б бацькоўскіх мудрых парад не слухаў».
- 2) «Не ведаю, кім бы я стаў – пачаў гутарку мой калега, – калі б бацькоўскіх мудрых парад не слухаў».
- 3) «Не ведаю, кім бы я стаў, – пачаў гутарку мой калега: – калі б бацькоўскіх мудрых парад не слухаў».
- 4) «Не ведаю, кім бы я стаў, – пачаў гутарку мой калега, – калі б бацькоўскіх мудрых парад не слухаў».
- 5) «Не ведаю, кім бы я стаў, – пачаў гутарку мой калега, калі б бацькоўскіх мудрых парад не слухаў».

136. Адзначце з прапанаваных знакаў прыпынку той, які трэба паставіць на месцы пропуску ў сказе з простаю мовай:

Хоць супраць арфаграфіі я і грашу, аднак вам так скажу__ «З вялікай літары два словы – Малая Радзіма – пішу!»

- 1) коску;
- 2) працяжнік;
- 3) кропку;
- 4) двукроп'е;
- 5) кропку з коскай.

137. Адзначце знакі прыпынку, якія прапушчаны ў сказе з простаю мовай:

«Каханне ў вачах, як і шыла ў мяшку, заўважыла сяброўка – цяжка схаваць».

- 1) працяжнік;
- 2) кропка з коскай;
- 3) кропка;
- 4) двукроп'е;
- 5) коска.

138. Адзначце з прапанаваных знакаў прыпынку тыя, якія трэба паставіць на месцы пропуску ў сказе з простаю мовай:

«Да выпечкі з любоўю прыступайце, бо пірагі любяць цяпло рук»__ навучала нас з сястрой мама.

- 1) коску;
- 2) працяжнік;
- 3) двукроп'е;
- 4) кропку;
- 5) кропку з коскай.

139. Адзначце з прапанаваных знакаў прыпынку той, які трэба паставіць на месцы пропуску ў сказе з простаю мовай:

Прыгожа і дакладна сказаў Кузьма Чорны пра Янку Брыля__ «Гэты хлопец – Брыль-Ян-т».

- 1) працяжнік;
- 2) кропку;
- 3) двукроп'е;
- 4) шматкроп'е;
- 5) коску.

140. Адзначце прапушчаныя ў сказе з простаю мовай знакі прыпынку:

«Чытаючы аўтараў, якія прыгожа пішуць, пачаў з вучнямі гаворку загадчык бібліятэкі – прывыкаеш прыгожа гаварыць»

- 1) пыталнік;
- 2) двукроп'е;
- 3) працяжнік;
- 4) коска;
- 5) кропка.

141. Адзначце прапушчаныя ў сказе з простаю мовай знакі прыпынку:

«Раманы, аповесці, п'есы, вершы Караткевіча – заканчваў я свой даклад, рамантычна-акрыленыя, якія, як мары і думкі нашага любімага пісьменніка»

- 1) коска;
- 2) двукроп'е;
- 3) пыталнік;
- 4) працяжнік;
- 5) кропка.

142. Адзначце схему, якой адпавядае сказ з простаю мовай (улічыце, што знакі прыпынку ў сказе з простаю мовай не пастаўлены):

На маё пытанне пра іншыя назвы сакавіка сябар адказаў У нашай вёсцы сакавік называюць пазімнікам

- 1) А: «П».
- 2) «П, – а, – п».
- 3) «П», – а.
- 4) «П, – а. – П».
- 5) «П, – а: – П».

143. Адзначце прапушчаныя ў сказе з простаю моваю знакі прыпынку:

«Нарач, – паведаміў нам настаўнік геаграфіі самае вялікае возера Беларусі».

- 1) двукроп'е;
- 2) пытальнік;
- 3) коска;
- 4) працяжнік;
- 5) кропка.

144. Адзначце сказы, якія адпавядаюць прыведзенай схеме (улічыце, што знакі прыпынку ў сказах не пастаўлены): **«П, – а, – п»**.

- 1) Людзей часта называюць працягваў гутарку экскурсавод імем іх малой радзімы
- 2) Да думкі старэйшых навучаў дзядуля ўнукаў не грэх прыслухоўвацца
- 3) Роднае слова пачала ўрок настаўніца з'яўляецца сродкам духоўнай сувязі пакаленняў
- 4) Капейка як кажуць рубель беражэ
- 5) Нідэрланды называюць краінай цюльпанаў сказаў брат і пажадаў мне прыемных уражанняў ад падарожжа

145. Адзначце прапушчаныя ў сказе з простаю моваю знакі прыпынку:

«Чалавеку патрэбна ўсмішка незнаёмых вачэй і знаёмых – пачаў я сваё выступленне з вершаванага радка, каб дажджамі размытая сцежка стала лёгкай на кручах і стромах»

- 1) коска;
- 2) пытальнік;
- 3) двукроп'е;
- 4) працяжнік;
- 5) кропка.

146. Адзначце прапушчаныя ў сказе з простаю моваю знакі прыпынку:

«Прыемна адчуваць, што на далонях роднай зямелькі ёсць і твае цяжкія мазалі» пачаў размову з маладымі спецыялістамі аграном.

- 1) двукроп'е;
- 2) кропка;
- 3) коска;
- 4) працяжнік;
- 5) пытальнік.

147. Адзначце прапушчаныя ў сказе з простаю моваю знакі прыпынку:

«Аер з'яўляецца натуральным прыродным антыбіётыкам» – паведаміла настаўніца

- 1) працяжнік;
- 2) пытальнік;
- 3) коска;
- 4) двукроп'е;
- 5) кропка.

148. Адзначце сцверджанні, якія адпавядаюць сказу з простаю моваю:

«З тонкіх лісцікаў-пялёнак вылез рانیцай рамонак», – гучна прачытаў хлопчык і, крыху памаўчаўшы, успамінаючы, відаць, другі радок, дадаў – «Белай хусткай ахінуўшыся, ён да сонца пацягнуўся».

- 1) у сказе адсутнічае коска;
- 2) у сказе адсутнічае двукроп'е;
- 3) у сказе адсутнічае працяжнік;
- 4) простая мова няправільна заключана ў двукоссе;
- 5) у сказе адсутнічае кропка.

149. Адзначце схему, якой адпавядае сказ з простаю мовай (улічыце, што знакі прыпынку ў сказе з простаю мовай не пастаўлены):

Яшчэ дзён шэсць будзе дождж упэўнена сказаў сусед а потым усталюецца яснае надвор'е

- 1) «П! – а. – П?»»
- 2) «П, – а: – П».
- 3) «П, – а, – п».
- 4) «П, – а: – П!»»
- 5) «П, – а. – П?»»

150. Адзначце сказы з простаю мовай (улічыце, што знакі прыпынку ў сказах не пастаўлены):

- 1) Сёння на лекцыі нам расказалі што некалі ў медыцыне шырока прымянялася мандрагора
- 2) Скрыпка і балалайка паходзяць з адной сям'і сказаў настаўнік музыкі а іх «прабабуляй» з'яўляецца арфа
- 3) Пачатак сакавіка як паведамляе метэаслужба будзе цёплым.
- 4) Жывіце заўсёды па законах дабрыні сказаў нам на развітанне класны кіраўнік
- 5) Каля жытняга поля Антон звярнуўся да сына з просьбай спыніцца і паслухаць шэпт каласоў

Адказы

1	2	3	4	5
2,3,4	1,2,4	1,3,5	1,2,4	2,4,5
6	7	8	9	10
2,3,5	3,4,5	1,3,5	3,4,5	2,3,4
11	12	13	14	15
1,3,5	3,4,5	2,3,5	1,3,4	1,2,4
16	17	18	19	20
2,3,4	1,2,4	2,3,5	1,2,4	1,3,5
21	22	23	24	25
1,2,3	2,4,5	2,3,4	1,4	1,2
26	27	28	29	30
1,3,4	1,2,5	1,4,5	1,3,4	1,3,5
31	32	33	34	35
2,3,4	1,3,4	1,2,5	2,4	1,3
36	37	38	39	40
2,5	1,4	1,2,5	3,4,5	4,5
41	42	43	44	45
2,3,4,5	1,2,4,5	1,2,3,5	2,3	1,5
46	47	48	49	50
1,2,3	1,3,5	1,2,3	2,3,4	1,2,4
51	52	53	54	55
1,4	1,2	3,4	1,4,5	2,3,4
56	57	58	59	60
1,2,4	2,4,5	3,4	2,3,5	2,4,5
61	62	63	64	65
1,3,4	1,2,4	1,3,5	3,4,5	1,2,5
66	67	68	69	70
1,4	1,2	3,4	2,5	4,5
71	72	73	74	75
1,2	1,3,5	1,2,3	2,4,5	1,3,5
76	77	78	79	80
1,2,3	2,3,5	1,5	1,2	2,3,5
81	82	83	84	85
2,3,5	1,2,3	1,4,5	1,5	2,3
86	87	88	89	90
4,5	2,3	2,3,5	1,2,4	1,3
91	92	93	94	95
2,3	3,4	2,5	1,2,5	1,2,3
96	97	98	99	100
4,5	2,5	2,3	1,3,5	3,4,5
101	102	103	104	105

2,3	1,2	3,4	2	1
106	107	108	109	110
3,4	3	2	2	1,5
111	112	113	114	115
4,5	1,2,4	2,3,4	3	1,3,4
116	117	118	119	120
1,2,5	1	1,4,5	2,4,5	2,3,4
121	122	123	124	125
2	2,5	3	5	3,4
126	127	128	129	130
3,5	2,3,4,5	1,3	4	1
131	132	133	134	135
1	2	5	1	4
136	137	138	139	140
4	1,5	1,2	3	3,4,5
141	142	143	144	145
1,4,5	1	3,4	1,2,3	1,4,5
146	147	148	149	150
3,4	3,5	2,4	3	2,4